

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre 4 frt.
Félévre 2 „
Negyedévre 1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjajkért kapják.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek
mint az előfizetési pénzek a „Közművelő-
dés” szerkesztőségének Gyulafehérvára a
várhoz küldendők.

Nemzeti nevelés a gymnasiumokban.

I.

Mai napság a miveltek társalgásában, a napi sajtóban és folyóiratokban gyakran hangoztatják a „magyar nemzeti nevelés”-t, s ezen szöveg után szájról-szájra repül, a nélkül azonban, hogy az emberek nagy többsége által e kifejezés jelentősége közelebről megfigyeltetnék; sőt még a komolyabban gondolkozók közt is vannak olyanok, kik mellőzve az észszerűséget, nem fejtegetik azt helyesen s kellő komolysággal. Mert, míg az egyiknél ezen szövegnek helyes és tiszta felfogását és alkalmazását tapasztaljuk, addig a másiknál fájdaionnal láthatjuk, hogy ezen szövegnek még csak helyes fogalmával sem levén tisztában, azt mint fülbemászó, bombasztikus szövegmódot használják, nem mint az ifjak javát kívánó tanfériak, a haza javára, hanem mint szónokok saját céljaiknak előmozdítására.

Időszerű tehát, hogy ezen fontos szöveg fogalmával mi is foglalkozzunk egy kissé, igyekeztünk azt, lehetőleg tisztába hozni és azzal általánosságban, s közelebről megismerkedni.

Ezen fejtegetést azonban nem csak azért teszszük, hogy az említett szövegről most mindenütt folytatott tárgyaláshoz mi is hozzá szóljunk, hanem teszszük azt, mint a tanügy iránt érdeklődők, s leginkább az iskolai és pedig nevezetesen gymnasiumi nevelés és tanítás érdekében.

Ezen szempontból kiindulva láthatjuk, hogy mindenekelőtt szükséges lehetőleg világosan és határozottan megállapítanunk első sorban azt, hogy mit kell nemzeti nevelés alatt érteni; mert csak ennek alapján nyerhetünk legelőször némi tájékozást arra nézve, hogy minő álláspontot foglaljunk el e tekint-

etben a gymnasiumi tanítás és nevelés ügyének előmozdítására vonatkozólag.

Nem szándékozunk újat mondani, vagy talán éppen új elveket napfényre hozni, — ezt különben, a tárgyat komolyan vevén, egyáltalán nem is tehetjük, mert a nemzeti nevelés mibenléte már rég meg van állapítva; itt tehát csak a már ismert tények alapján s a felmerült körülményektől indítva, kívánjuk újból megbeszélni e fontos tárgyat.

De, hogy feladatunkat annál alaposabban megoldhassuk, hatoljunk fel e kérdéses tárgyban egészen a forrásig és tegyük fel mindenek előtt azon kérdést, hogy mi alkot egy nemzetet és miben áll a nemzeti nevelés általában? s aztán alkalmazzuk a talált igazságot a magyar nemzeti nevelés körülírásánál.

Mi alkot egy nemzetet? Erre az igen egyszerű felelet im: ez: az emberiségnek származásra és születésre, szokásra és nyelvre nézve együtvé tartozó része egy nemzetet alkot; nemzetiség szó alatt pedig nem érthetünk mást, mint az ugyanegy alaptörzshez való tartozást.

E szerint e gyakran használt kifejezések „nép” és „nemzetiség” nem ugyanazok, ezeket jól meg kell különböztetni egymástól; mert a „nép” szó alatt általában valamely államhoz tartozó és közös kormány, vagy uralkodó alatt álló embereket értünk.

Valamint egy államnak lakói különböző nemzetekből valók lehetnek, éppen így lehetséges, hogy ugyanegy nemzetből valók különböző államoknak alattvalói a nélkül, hogy nemzetiségükből kivetkőznenek.

Ezt látjuk a magyar nemzet életéből, melynek egyes tagjai különböző államokban és világrészekben lakván, nemzetiségüket mindenütt éppen fentartják; ez tapasztalható még sok nemzetnél s nevezetesen a

németnél, mely szintén elég erős arra, hogy nemzeti jellegét fentartván, különböző államok alattvalóit képezze.

A szó „nemzet” tehát kulturfogalom alá esik, míg a szó „nép” államfogalmat képez.

Lehet tehát osztrák-magyar népről, de nemegyszer mind osztrák-magyar nemzetéről szólani.*)

A „nemzet” szó fogalmában rejlik tehát már a közös leszármazás és az összetartozásnak tudata általában s ezt a tudatot „nemzeti érzületnek” nevezzük. S éppen ezen *nemzeti érzület* az, mely az egyik és másik nemzet közti ellentétet feltünteti.

Ha egy nemzet ezen öntudat mellett még nagy és dicső multra pillanthat vissza, vagy a különböző nemzetek közt különös előkelő helyet foglal el, akkor nemzeti érzülete „nemzeti büszkeséggel” fokozódhatik, mi nem csak igen természetes, hanem a szónak legszorosabb értelmében dicséretreméltó is, — ha az különben el nem fajul.

A nemzeti érzülettel legszorosabb összefüggésben áll a nemzeti önfentartási ösztön is; azért minden nemzetnek nemzeti szabadsága a legdrágább kincse.

Ezzel szoros kapcsolatban áll a legtisztább szeretetnek egyik faja, a *hazaszeretet*.

Ezeknél fogva mindenik nemzet gondoskodik arról, hogy sajátlagos tulajdonságai fentartassanak s ezen féltékenyen őrzött tulajdonai közt első helyen áll a nemzeti nyelv; mert ezen alapszik a nemzet lénye, és az, mi a nemzetörzset legszorosabban összeköti és erőssé teszi.

Ehhez járul természetesén a nemzeti irodalom, melyben a nemzet jelleme leginkább megtalálja kifejezését.

Mert, valamint mindenik nemzetnek kifejezési módja, azaz nyelve és művészete más-másféle, s sajátos lehet, éppen úgy a nézet és felfogás módja az erkölcsi téren, t. i. a nemzeti jellem is különböző szokott lenni.

Az egyes nemzetek létért való küzdelme éppen oly régi, mint maga az emberiség története; mindig meg volt és mindig meg lesz, a világ végeig. —

Legkönnyebben tarthatja fenn önállóságát azon nemzet, mely egyedül, minden más nemzeti elem nélkül egy államt képez; ily állam állandóság és szilárdság által tűnik ki különösen, mert természetes és tartós alapja van.

Ha ellenben egy államban, vagy birodalomban különböző nemzetek egyesültek, már egészen más-képen áll a dolog, és akkor csakis az egyerjegosult-

ságra fektetett rendszer azon eszköz, mely az egyes nemzetek boldogítására alkalmazható s mely az egyes nemzetek s így az egész államnak, vagy birodalomnak fejlődésére és haladására üdvösen szolgálhat.

Ez oly természetes igazság, melynek ellenbizonyítására kíváncsiak volnánk.

A leigázási rendszer, melyet például Muszkaország a lengyelekre alkalmazott, nem helyes és éppen annyira megvetendő volt azon szerencsétlen rendszer, melyet Metternich és más osztrák államférfiak az osztrák birodalom fentartása céljából — fájdalom! — sok időig erőszakosan alkalmaztak volt, midőn t. i. ezen heterogen nemzetekből álló birodalom egyes nemzeteit egymás ellen uszították és így vélték az egyiket a másik által a kívánt és céljoknak megfelelő korlátok közt tarthatni.

De a történelem, az igaznak hű tükre, megmutatta, hogy ily eljárás mellett az osztrák birodalom a széteszlásnak szélére jutott s majdnem felbomlott.

A legújabb kor politikai élete azonban szakított azon veszélyes rendszerrel és a nemzeti önállóság fejlődésének kedvez, mely rendszer nem csak elméletben, hanem a gyakorlatban is megtalálta képviselőit**) és üdvös voltát, illetőleg hatását be is bizonyította. — — —

Ezeknek előre bocsátása után bárki átláthatja — a különben jelenleg vitatárgyat sem képezhető — azon jogosultságot, hogy Magyarország, mint állam, összes iskoláitól, de kiváltképen a középiskoláktól, melyekről szólani akarunk, kétségbevonhatlanul megkövetelheti, hogy azokban a magyar nemzeti tanításra és a nemzeti nevelésre főszűly fektetessék, — ez az államnak erkölcsi, el nem mulasztható kötelessége; mert az ellenkező, t. i. Magyarország gyermekeit, az ifju magyar nemzedéket ebből kifogtatni, idegen utra terelni, halálos bűn volna, melyért a büntetés, a kárhozat, el nem maradhatna.

Ezt valljuk és e szerint cselekedni, szent kötelességünknek tartjuk.

Előterbe lép most azon kérdés, hogy mire neveltsék az ifjú? — Erre határozott feleletünk az, hogy a nevelés és tanítás nem irányulhat másra, mint arra, hogy az ifjú nemzedék erkölcsse és tudománya által emberi főcéljának és hazafiai kötelességének minél teljesebben eleget tehessen.

Szükséges tehát, hogy az egyen üdvösségét, valamint hazánk előnyeit szem előtt tartjuk akkor, midőn, ifjaink tanításához, neveléséhez fogunk, — miről különben — folytatólag — a jövő alkalommal fogunk szólni.

Dr. Cserni Béla.

*) A műveltségöket fennen hirdető angolok és francziák ezen fogalmakat éppen megfordítva értelmezik! Cs.

**) Ide nem számítjuk az „Abczug“-művészeket. Cs.

Cornelius Tacitus

fü tekintettel „Agricola“ cz. művére.

(Irodalomtörténeti tanulmány.)

Irta: Zlamál Ágost.

Rómának a császárok korában élt és működött történetírói között az első hely Cornelius Tacitust illeti, ki jellem és érzésben, műveltség és életnézetekben a régi korhoz, a köztársaság sirba szállott nemzedékéhez tartozott s mint egy szétrombolt épület utolsó erős oszlopa nyulik be a más érzületű császári korba. Azon mély megálatlatásból, melybe a szabadságot durva és véres kényvel elnyomó császárak magát a történetírás is sülyeszték, ő emeli ki a tiszta igazság világító szövétnökét s a despotismus ama sötét éjéből fényes csillagként ragyog elénk. Gerlach nagyon szép megjegyzése szerint: „Az ő lelkére is nehezült a szellembenítő despotiának nehéz sulya, ő is 15 hosszú évet töltött el virágzó férfikorában a Domitian rémuralma alatt nyirkos, földalatti börtönökben, de a veleszületett lelki erő — a szerencsétlenség által megedzve, megtisztulva és szilárdulva ép akkor ért meg teljesen, midőn a szabadság napja felderült s világozást és fényt hinte szét“¹⁾.

Cornelius Tacitus a gens Cornelia plebejus, később azonban lovagi méltóságra emelt családból származott. Születésének ideje és helye bizonytalan, szülői felől sem vagyunk kellően tájékozva. Mindzáltal születésének évéről a legnagyobb valószínűséggel 56–58 közti éveket tehetjük. Kiténik ez Plinius egyik leveléből, melyben így ír: „erit iam et insigne duos homines (Tacitum et Plinium) actate propemodum aequales . . . alterum alterius studia fovere“²⁾ Plinius 61-ben született s ifjabb volt Tacitusnál, mit eme szavai: „equidem adolescentulus, cum iam tu fama gloriaque flores, te sequi concupiscebam“³⁾ eléggé bizonyítanak. Pliniusnak eme két idézett helyét egybevetve biztosan állíthatjuk, hogy Tacitus az 56–58 évek között született. Születésének helyéről Interamnat (Terni) állítják s ezt elis fogadhatjuk. Gyermekkoráról, családi életéről és egyéb viszonyairól nagyon keveset tudunk. Plinius szerint atyja Galliában procuratur volt. Már ifju korában a szónoklat tanulmányozására szentelte magát, melyben Marcus Oper és Julius Secundus „celeberrima tum ingenia fori“⁴⁾ — voltak mesterei, kiket — amint ő maga őszintén bevallja — „in iudiciis non modo studiose audiebam, sed domi quoque et in publico adsectabar mira studiorum cupiditate et quodam ardore iuvenili, ut fabulas quoque eorum et disputationes et arcana semotae dictionis percipere.“⁵⁾ Tudományszomjára és magasra törő szellemére mindenestre jótékony befolyást gyakorolt az ifjabb Pliniusval való barátságos viszonya. Miután Vespasian alatt néhány hivatalt viselt, 77-ben (830 a. u. c.) Julius Agricola consul suffectus leányát jegyezte el magának, kivel a rá következő évben házassági szövetségre lépett. Nejével nagyon boldog életet élt; házassági frigyök azonban magtalan volt,

mit onnan következtethetünk, hogy apósának 93-ban történt elhalálózásakor unokákról említés nem fordul elő. Hivatalos pályafutásáról ő maga így nyilatkozik: „Mihi Galba O ho, Vitellius nec beneficis, nec iniuria cogniti. Dignitatem nostram a Vespasiano inchoatam, a Tito auctam, a Domitiano longius provecum non abnuerim.“⁶⁾ Az bizonyos, hogy Vespasian alatt (79) a quaestorsággal kezdte hivataloskodását, 81-ben aedilis vagy tribunus plebis lett, 88-ban a praetorságra emeltetett s ekkor a Collegium Quindecimvirosum tekintélyes papi testület tagja lön s mint ilyen élénk részt vett a Domitian által 88-ban rendeztetett ludi saeculares-en. 90-ben nejével együtt elhagyta Rómát, miután mint legatus Germania egyik tartományának vezetésével bizatott meg s onnan még nem is tért vala vissza, midőn apósa 93-ban hitelen elhalt.

Ekkor ismét visszatért Romába, hol Domitian zsarnoki uralmának végső éveiben senatori hivatalt viselt. A vérszomjas zsarnok császár halálával végre ütött a szabadság órája. A szelid engesztelékeny és mindenki iránt barátságos Nerva trónraléptével Tacitusra is szűbb jövő mosolygott. 97-ben a meghalt Verginius Rufus helyébe consul suffectusszá választatott, mely alkalommal elhunyt elődje érdemeit egy remek szónoklatban örökölte meg. Legálább Plinius akár barátság, akár pedig hízlegésből kifolyólag, akár végre az igazságnak megfelelőleg „laudator eloquentissimus“-nak nevezi. Ezutáni életéről s annak viszonyairól keveset — úgy szólva — semmit sem tudunk; valószínű azonban, hogy Hadrian trónraléptét még megérte s 117 után végezte be életét.

Szóljunk most néhány rövid vonásban irodalmi működéséről. Említettük, hogy ifju korában a szónoklatra szentelte magát. Mint szónok és ügyvéd kiváló tekintélynek örvendett. S talán éppen eme szónoklati tanulmányival hozható összefüggésbe s ebből magyarázható ki ama hagyomány, mely neki első munkájul a „Dialogus de oratoribus“ cz. művet tulajdonítja. S ezen párbeszéd kétségkívül a Tacitus munkája. Mert ha tekintetbe veszszük a szónoklat terén tett beható tanulmányait, melyek őt e mű szerzőjéül feljogosítják, miért lenne okunk azon kétkedni, holott maga Plinius is tisztán és minden további kétséget kizárólag e műnek Tacitus tollából való származását bizonyítja? Igaz ugyan, hogy ezen párbeszéd Tacitus többi műveitől tárgy, eszmemenet, kifejezőmód és irány tekintetében lényegesen eltű; de nem szabad felednünk, hogy ezen mű Tacitusnak első, még ifjukori dolgozata, mely tehát nem viselheti magán a későbbi historikus tulajdonainak jellegét, bélyegét.

Első történelmi művével Tacitus azon évben lépett fel, melyben consullá választatott; „De vita et moribus Cn. Julii Agricolae“ cz. művét ekkor írta meg. Ezzel értekezésünk további folyamán bővebben fogunk foglalkozni.

Ezen műve után nemsokára a „Germania“ vagy „De origine, moribus ac situ Germanorum libellus“ látott napvilágot. Arrint Gerlach szépen megjegyzi: „ha szeretet és tisztelet készítette első művének megírására, a „Germania“ a római birodalom belállapotának mély megfigyeléséből ered.“⁷⁾

1) L. Gerlach, Die Geschichtschreiber S. Römer, 197 I.

2) L. Plinius, Epistol. VII. 20.

3) L. ibid.

4) C. Tacitus, Dialogus de oratoribus c. 2.

5) ibid.

6) C. Tacitus, Historiarum I. I. c. 1.

7) L. Gerlach i. m. 200 I.

Saját népében, szeretett nemzetében fájdalommal szemlélte azt a rákfenegyánant pusztító erkölcsi hanyatlást, — a görög és ázsiai népekben megvetéssel tekintett aljas és gyáva szolgálalelkűségekre, — ép azért éjszak felé vetette szemét, hol a germanokban örömmel, lelkesedéssel látott szabadságszeretetet és tetterőt. Midőn tehát a germánokról ír, midőn ezen népek szokásait, erkölceit, hadakozását stb. saját közvetlen tapasztalatai nyomán ismereti meg nemzetével, mintegy tükröt állít a római nép elé, melyben egykori nagyságára és mostani hanyatlására ismerhet. —

Harmadik, már nagyobb szabású műve a „Historiarum libri“ vala. Midőn ezen munkához fogott, egészen más terv lebeghetett szemei előtt, mint a minő szerint azt kidolgozta. Galba consulágától Domitian meggyilkolásáig terjed e mű. Ezen az őszinteség és igazságszeretet jótékony melegétől áthatott tollal írt műből csak töredék maradt reánk. 14 könyvből egészen csak az első négyet és az ötödiknek felét bírjuk, melyek két év (69 és 70) történelmét adják elé. —

Legutolsó műve az „Annales“, mely Augustus halálával veszi kezdetét s Tiberius, Caligula, Claudius és Nero (14—69 év) uralkodását foglalja magában. Mi egyetlen egy kéziratban csak az első 6 könyvet s ezeket is csak hiányosan, a 11 könyv egy részét, 12—15 könyveket egészen s a 16-ik könyvet szintén csak hiányosan bírjuk, úgyhogy Caligula korszaka teljesen, Claudius kezdete és Nero uralkodásából 2 év története hiányzik. Mindazáltal így is nagyon becses adatokat szolgáltat az általa híven leírt korszakok történetéhez. Hogy Tacitus két utóbbi műve mily terjedelmű volt, hány kötetből állott, teljes bizottsággal tudjuk. Szt. Jeromos idevonatkozólag azt mondja: „ . . . Cornelius quoque Tacitus, qui post Augustum usque ad mortem Domitiani vitas caesarum triginta voluminibus exaravit.“⁸⁾ Jeromos a *Historiae* és *Annales* egy könyvnek tekintette s így e két művet egy elnevezés alatt említi. Ma már kétségen felül áll, hogy az általa említett 30 kötet közül 14 a *Historiae*-, 16 pedig az *Annales*hez tartozik.

Mivel nem tartozik jelen értekezésünk tulajdonképeni feladatához Tacitus műveit bővebben tárgyalni, — még csak egy futó pillantást vetünk Tacitusra, mint historikusra. Jellemezzük röviden.

Tacitusnak igazságszeretettel és ragyogó iránylyal írott összes műveiből a régi római szellemnek, a büszke önértéssel felfogott és átértett hajdani nagyságnak halálküzdelmé csillámlik elő a pusztító árként terjedő romlottsággal és erkölcsi tekintetben megmértelyezet korszakkal való vívodásában „Ő az első, ki a történelemben az erkölcsök és viszonyok rajzát felvette, . . . mint az erkölcsiségnek szigorú bírása még a megbukott erkölcsnek is tisztelettel adózik; a bűnt bármi hatalma legyen is ostorozza.“⁹⁾ S ezen általános etikus alapelvek vezérik munkáiban; ő csak a régi erkölcsök s a régi szabadság visszatérte által látja biztosítva nemzetének jövőjét. Jól ismerte ő nemzetének fényes múltját, az olyan yira magasztalt köztársaság nagy alakjait, — s egybehasonlítva a gyáva, szolgálalelkű és er-

kölcstelen jelent a vitéz, szabad és szeplőtelen erkölcsű multtal elkomorult lelke. Megható komolysággal és szomorú tekintettel néz korára s azt a fene ketlen elfajulást s az erkölcsök ama rettenetes romlottságát maró gunynyal, hazafias elkeseredéssel festi. S azt nagyon helyes megjegyzése szerint ezért „történelmének szelleme, előadásainak hangja, irányának jellege oly tömör és — mondhatnók — lanyar, ezért telve oly sok keserű és bánatos reflexióval ugyanynira, hogy még egy részt a historia epikus nyugottságából és bevézetteségéből kilép, — másrészt meg teljesen megszűnik — antik lenni.“¹⁰⁾

— Folyt. köv. —

T Á R C S A.

Rudnyánszky Gyula „Mária Dalok és Legendák“ Budapest 1888 *)

— Bírálóat essay alakban. —

(Folytatás és vége.)

Szeretett: csalódott; hitt az emberekben: hitének horgonya szilárdtalajra nem talált; szerette a földi létet: csakhamar meggyőződött ennek semmis voltáról; az ember végcélját e földön vélte feltalálni s a véges észszel a végtelent be nem látva, hogy a kétségbeesés elől meneküljön, Máriához fordul:

„Csalódva, kifosztva kellie megállni n.“ (21 l.) a hol az okoskodás megszűnik, ott kezdődik a hit, a véges elme elvész a végtelenbe, de az utat, melyet ez elvesztett, megtalálja a szív. Vezérlő szövétnéke a hit.

A hasonlatokban nemcsak az a lényeges, valjon a hasonló s a hasonlított jellemző vonásaikban egyeznek-e, hanem az is, hogy a mellék állítmányok akkor a midőn a hasonlítottban helyesek, nem ártanak e hasonlítottnak, mert pl. nem méltók hozzá. (Örökké való Szűz Máriához.) Egyházi tárgyú költeményekben, hol az érzelmeken kívül a tárgy szentsége is nagyon figyelembe veendő, erre különösen vigyázni kell. Pl. Máriát lehet a virághoz hasonlítani; de virághoz, mely hódít, nem, mert ebben már érzékiség rejlik, a tárgy szentsége pedig minden ilyest kizár; sőt bűnös gondolat, tisztátalan érzelem, s akkor, nem méltó tollunkra. Költőnknl ez nincs, hanem ezt előidézi a keresettség, mely az ujság ingerével akar hatni; az érzés közvetlenségének akar kitejezője lenni s ép e törekvése közben lesz keresett. Ilyen e sora is:

„A báj is megfakul egy éjjelen,
A földön egyedül Te vagy csak égi
Királynénk, mindörök s szeplőtelen! (27 l.)

Nagyon közszerű hasonlat a tárgy nagyszerűségéhez képest.

A költészet részletezés által veszt fenségéből; megfosztja a lélek figyelmét, vizsgálódásra késztet; az által-

10.) Dr. Ast, Grundriss S. Philologie 502 l.

*) A multkori közlésben a vonal alatti sorok után a P. I. jegy kimaradt.

8) S. Hieronymi in Zachariam coment. c. 16. 3. 14.

9) Cantu C., Világtörténelem V. köt. VI. korsz. 352 l.

nos jellemző s találó vonásokkal adja a mélyest, a melynek nagyságába belemerülünk. A gondolat mintegy elmerül a nagyba, a mit a költő mondott és gyönyörködtető hatásában érezzük érzelmei tisztaságát. Érzés meg gondolat úgy együtt valók, hogy egyiket a másik nélkül tetetni nem lehet. Az érzés gondolat nélkül hideg, a gondolat érzés nélkül üres lesz;⁷⁾ legfeljebb szerzetele né válik. Mária iránt való érzelmei nem tárgyaltalanok: a tisztaságnak imádata (27. l.) s ez által nyernek költeményei tartalmiságot, megkülönböztetésül a tisztán üres bűnvádló költeményektől a 16. 17. sz. egyh. költőinek. Az érzelmeik költeményben kifejezve annál hathatósabbak, minél általánosabbak; a részletezés sokkal egyénibb, hogy sem visszhangra találhatna. Az általánosan kifejezett érzelmekbe épen mivel tájkörűek, könnyebben beleéljük magunkat s éppen általánosságánál fogva (keresztények erőssége) könnyebben egyénisíthetjük, ennél fogva hatásosabb is.

A lírai költeményeknek rövideknek kell lenniök. Érzelmek kifolyásai; ezek természetöknél fogva rövid tartalmunak. A hosszabba nyújtott (Hajadonok esdeklése) ilyen fajta lírai költemények, helyzetdalkok. Vörösmartynak is van ilyen egy néhány. Mások tapasztalatait az érzelmen átszűrve kifejezni nehéz, mert nem saját énünk közvetlen kifolyása; a lírában pedig csak ennek van helye; hozzá járul tehát a képzelődés, a helyzetbe való beleélés; ekkor lesz helyzetdal. Mit kérjen egy fiatal hajadon, mi rosztól rettenjen, azt ő ugyan el nem képzelheti, hanem igen is el az élet tapasztalataiban gazdag, tehát sokat csalódott költő. Ez által költeménye tárgyaltalan lesz.⁸⁾ A helyzet elemzése teszi azzá. Az általánosságban való mozgás ilyenkor megmet a sivárságtól. Ilyen az „Üdvözlely Mária“ is; van benne hit, van buzgalom, van áhítat, de még ez nem löltészet; már pedig, ha egyéb nem, a külalak mutatja, hogy jogot tart erre.

Eltéktve a költemények belértékétől, abban is méltánylást érdemel, hogy mindenik költeményében más-más tulajdonságát énekl meg Máriának. Ez által változatosságot önt az egészbe. A tárgy tulajdonképen mindenikben ugyanaz, fohászokadás pártfogáért, a bűnösség voltának érzete; lehetetlen ismétlésbe nem esnie, mi annál visszatetszóbb, minél inkább érezzük a közvetlenség hiányát vagyis minél inkább hitünkre s nem egyszerűs mind érzelmünkre akar hatni a költő. Az ismétlés épen azért változó szavakban s olykor gondolatban is nyer kifejezést, (Gyermekek védője.) felelteti velünk azt az egyhanguságot, mit a folytonos egyformának felhordása idézne elő. Ebből kifolyólag az újat mondani akarás azonban sokszor ragadja ilyen nagyzó, látszólag szép kifejezésekre.

„S hogy mig alszik égbe nézzen
Virulj alma róza bokrán. (48. l.)

Sőt „Nagyönteken“ és „Bizalom Máriában“ rokon tárgyuk és kidolgozásban is kevésé különböznek, mig „Kisértésben“ nagyon közvetlenül hat, mert lehető legcsekélyebb szópompával fejezi ki.

7.) Talán megfordítva? P. I.

8.) Nem lehet tisztán kivenni, hogy csak Rudnyánszki helyzet-dalait mondja-e tárgyaltalanoknak, vagy általában mond minden helyzet-dalt tárgyaltalannak. P. I.

Költeményei értékének emelésére rendkívüli sokat tesz a külalak változatossága s eltéktve a nagyon vegyes jambikus soroktól, annak tisztasága; s habár nem egyszerű ridég lesz hasonlatai tárgyában, érintetlenül hat (mint 68 l.) könnyeben elfeledjük az egésznek kerekedségéért, mit e gondolatok fokozatos emelkedésében s a refrainekben kifejez.

A refrainek gyakori alkalmazása, Máriának a legékebb jelzőkkel való felruházása, a külalaknak a régi egyházi énekekhez való közeledése, ihlet, utánzása, mindarra mutat, hogy e tekintetben sikerrel tanulmányozta a középkori egyházi énekeket, melyeknél szebbeket az újabb kor nem teremtett.

Tagadhatatlan azonban, hogy általában sikerültebbek azon költeményei, melyek hosszab sorokban vannak írva. Mert mihelyt a sor megengedi, hogy terjedelmesebben tejez ki magát, könnyeb lesz a menete, nincs érzelmeinek a sorok túlságos rövidsége által szigorú határ szabva, ömledezőbbek sorai, közvetlenebb az érzés.

„Mária országá“-ban sok az ismétlés, gondolatban, szóban. Nem egyszer átmegy a prózába (csapások idején) s e tekintetben nem menthető azon kifogással, hogy a régiek naivságát akarta e tekintetben utánozni; utánzás mindig utánzásnak marad, csakis a költő feltalálása által válhatik eredetiséggé.

Sok hazafias tárgyú van ezek között, de nagyon csekély értékűek. Külalakjokon kívül egyéb alig is figyelemre méltó bennök.

Nem sokkal többet mondhatni a „Mária legendák“ról. A csodaszerű a legendák főalkotó eleme meg van bennök, de nagyon szárazon feldolgozva. A tér nagy, anyag van elég, az eddigi ösmertetés után e téren is van reményünk szerzőtől szebbet s nagyobbat várni.⁹⁾

Dr. Fülöp Adorján.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

—Istenevének, mint a vallásos tisztelet tárgyának nyilvános meggyalázása a btk. 51. §-ába ütköző kihágást képez. A m. kir. Curia büntető osztálya 1888. évi 7683. sz. a. következő határozatot hozott: Ügyállás. K. Benedek József 1885. évi június hó 13-án Zsádanban, midőn egy döglött lovat nyuztak, a nyuzásban segítettő, többek elött úgy nyilatkozott: „Megnyuznám én az öreg Istent is, ha itt volna előttem döglőve“. Ezen cselekményért a nagyváradi kir. törvényszék által a btk. 190 §-ába ütköző vallás elleni vétség címén vád alá helyezett és megtartott tárgyalás után felmentetett. A budapesti kir. ítélő tábla azonban az első bíróság ítéletét megváltoztatta és vádlottat a kihágási B. T. K. 51. §-a alapján a vallás és annak szabad gyakorlata ellen elkövetett kihágásban bűnösnek mondotta ki és 3. napi elzárásra ítélte azon döntő indokból, mert vádlott Istentől, mint az állam által elismert hitfelekezetek vallásos tiszteletének tárgyáról nyilvánosan, meggyalázólag nyilatkozott és ez által közbűnrányt okozott. A kir. Curia fenti számu határozatával a kir. tábla ítéletét helyben hagyta.

9) Köszönjük, hogy annyi idő után újból dolgozta tal keres fel; nagy elismeréssel vagyunk az érdekes tárgyválasztás iránt is, de szerény felfogásunk szerint a c s s a y nem elég tüzetes és nem elég mélyreható. P. I.

— **Vidéki levél.** T. Szerkesztőség!

Igy teszem a megszólítást, mert én ezt látom helyén. Hiszen a „Közművelődés“ nem egyes emberé, hanem sokaké; s a szerkesztése sem egy emberre van bízva, hanem többekre. Ha valaki *Főszerkesztő* megszólítást használ egy csomó éremlyős jelzővel, az előttem mindig úgy tűnik fel, mintha hízélgéssel akarná a főszerkesztő kegyes jóindulatát gyenge portékájára kirimánkodni. Én nem szoktam soha hízélgéssel hajlítani az igazság mérlegét, hanem egyenes őszinteséggel kívánom az érdemnek részrehajlatlanul a magát. Ha bevállik levelem: jó; s ha nem: azért még nem verem fejem a falba; ért engem ennél még nagyobb kellemetlenség is az életben. A főszerkesztő iránti respektust nem akarom bántani; én csakis az elvi szempont érvényesítését sürgetem.

Megvallom, — ámbár nincs módomban annak megfelelő fokban adni kifejezést, — én kezdettől fogva nagyon érdeklődtem a társulat ügyei iránt, s éppen azért a „Közművelődés“t rendszeren elolvasom; az igaz, hogy néha csak annyiban fizeti ki magát fáradságom, hogy megtudom, hogy nem alap nélküli a szerkesztőség panasza, hogy a tagok nem dolgoznak, mert néha kénytelen laptöltelékül olyanokat is kiadni, a mik a kellő mértéket nem mindig ütük. Ez különben más helytt is megfordul.

A főtebbieket is akartam ugyan megírni esetleges okulás végett, de mégis levelem tulajdonképeni tárgya a „Közművelődés“ 11 és 12 ik számainak *vidéki levele* „Veridicus“ aláírással. Először levelére teszek egy-két észrevételt, s azután az ő levelével kapcsolatosan én is megírok egyet-mást azok közül, a miket ide-oda való járkálásom alatt itt-ott észleltem.

„Veridicus“ utolsó levelében azt írja, hogy tőle valami okos dolgot nem lehet várni, mert neki falusi esze van. Tehát a falusi észtl okos dolgot nem lehet várni?! No már — hogy a levélírás tempójában tegyem meg rá észrevételemet — akárki légy öcsém, de ebben nem vagy veridicus, s ennek még csak supposituma ellen is titakozom úgy egyszerű magam, mint sokak érdekében. Van ám az a falusi észjárás olyan egészséges, ha egy kissé koglalótabb is, mint akárhány tudományos teoriákkal megasztalt s a való élet ismeréséttől elvont városi kopasz fő. S aztán meg „Veridicus“ maga magát czáfolja meg, mert mind a két levelében az esze igazán helyén áll; helyes felfogással mond el sok igazat. Nem is hiszem — Aranynyal szölv, hogy valami „bukó paraszt“-féle legyen ökeme, hanem csak ravaszkodja az együgyűséget, de az okosság szarva át lyukaszt a számár bőrrön. Addig is, a míg a T. Szerkesztőség elárulná az ő kiségét, neki mindenben teljesen igazat adok. Bár széles körben olvasnak okulás végett, a miket „a halottak fényezéséről“ és a kiseddóvókról irt.

Lehet a vallási gyakorlatok körül helylyel-közzel olyanokat is látni, a mikre nem ártana nagyobb figyelmet fordítani. Így például: Tiszta katolikus helyeken, de különösen a Székelyföldön meg van még az a szép szokás, hogy mezőkben az utak mellé, a hol többen járnak, vagy a községek nyitabb téerein keresztet állitanak. Szó sincs róla, ez nagyon szép és eléggé nem dicsérhető szokás;

csupán csak abban van baj, hogy ezeket a kereszteteket nem mindenütt gondozzák kellőleg s idő folytán oly állapotba jutnak, a mi a megváltás jeléhez nem talál, a valóságos érzést sérti s különösen ott, a hol a katolikusok vegyesen laknak a más vallásuakkal, guny tárgyai. Egyik másik keresztre a Megváltó képe is ki van feszítve; de néhol minő alak ez! igazán nem vallásos kegyeletre, de a legnagyobb kaczagásra fakaszt s a legpikánsabb megjegyzésekre szolgáltat alkalmat. Több helytt láttam valóságos torz alakokat kifeszítve, de olyat mégsem, mint egy falu határán éppen a városba menő ut mellett, a hol legtöbb járnak.

Sok helytt a temető a templom kerítéssel együtt marha-legelő, a hol juhok, lovak, tehenek és bivalok nyaralnak. Már most tessék elgondolni, hogy ilyen körülmények között a templom környéke hogyan nézhet ki!

A mi a templomokat illeti, azoknak külsejéről nem szólok, mert helyöknél fogva is nagyon ki vannak téve az idő járásnak; de már belsejök ettől meg van kímélve: azonban néhol még gondozatlanabb a belső, mint a külső. A templomi ruhákról sem szólok, mert azok a hiveket távolról érintik — noha mégis érintik; az inkább a pap dolga, ha például olyan korporáléra helyezi a legszentebbet, a milyent tisztességes érzékű ember alig alkalmazna még nagyon is prózai használatra is. E helyett inkább nézzünk szét a templomban. Ha már a templomi ruháknál vagyunk, a sekrestyéről mindjárt megjegyezhetem, hogy az némely helyen valóságos lomtár. No de ezt a hivek nem igen látják: legfennebb a mikor győnni mennek; mert néhol a sekrestyében gyóntatnak.

Azonban katolikus templomban a legfőbb az oltár. A szennyes oltárterítőktől eltekintve, a mirejlegelső sorban esik a belépőnek a tekintete: az az oltárkép; ez azonban igen gyakran nem csak hogy távol áll a művészettől, hanem akárhányszor undort keltő kontár mű. A szobrok között a legfurcsább alakokat lehet látni; néha csonkák is, vagy karjuk, vagy lábuk, vagy éppen orruk van letörve s mindenütt a hely divatózó gusztusa szerint a legbizrabul felciztomázva, felpántlikázva és bokkrétázva. A halotti koszorúknak a templomban való — nagyon lábrakapott felaggatását korholó észrevételeit „Veridicus“-nak nem akarom ismételni, csupán csak azt teszem még hozzá, hogy az oltáron a tábernákulum fölé semmi egyebet nem szabad tenni, mint a keresztet; s a keresztre sem mást semmit, mint csakis a keresztre feszített képet. Nem szabad tehát a tábernákulumra még szent szobrokat sem elhelyezni; annál kevésbbé egy csomó rongy darabot, bárminő cifrák legyenek is azok. Némely templom úgy meg van rakva szobrokkal és képekkel, hogy azt valóságos bálványtemplomnak lehetne tartani; néhol egész halmoza van a csupa kaczagást keltő alakoknak; valóságos guny tárgyak.

Egy-két sikerült kivétel képet a templom nagysága szerint illő helyen lehet kitenni, de ezeknek az elfogadásában is nagyon óvatosnak kell lenni, mert ha egyikőt elfogadtam, a másiktól is el kell fogadnom — ha nem akarom őt a templomtól elidegeníteni, s így aztán lehetetlen a határt előre belátni; azért legtanácsosabb senkitől sem fogadni el, hogy ne származhassék belőle tulság.

Nehogy valaki azzal vádoljon, mintha én a templomból mindent kiakarnék hányni, mintha én azt minden ékes-ségétől meg akarnám fosztani, rideggé akarnám tenni akár mint egy érzéketlen ember kebele, a melyben semmi nemes érzelem nem keletkezhetik, a mi azt Isten telé emelje, de sőt az ideák bona felé való törekvéstől levonja e sívár élet örömtelen kietlenébe, a mely sőtét buskomorságba ejt, mintha büntetésből teremtette volna az Isten az embert. Ellenkezőleg én azt kívánom, hogy minden készen álljon Isten szolgálatára, művészet és költészet; csak hogy rendeltetéséhez lehetőleg méltóan. Egy katolikus templom az oda nem tartozóktól megzisztva sem lehet kietlen; benne van az oltár az ő örökös lakójával.

Igaz ugyan, hogy a templom nemművészeti csarnok, hanem csupán csakis Isten háza s abban a szent képeket és szobrokat nem mint művészeti tárgyakat kell tekintünk csupán önmagukért, hanem mint a vallásos gondolatok és érzelmek tényezőit, melyek a jelképesen ábrázolt eszmének vagy eseménynek emléktidézük vissza lelkünkbe s jámbor hangulatot keltenek benne: csak hogy azért mégis különösen falun mi nemesíthetné inkább az izlést, mint a templom az ő külsejével és belsejével?!

Vagy azt gondolja talán valaki, hogy a népnek nincs szüksége szépészeti érzékre? A népnél a szív világa levén az elmé-é felett előtérben, nála a szép iránti vonzalom nagy mértékben és sokféleségben jelentkezik; és a midőn szívének enemű követelményét iparkodik kielégíteni, azt olyan eredeti kezdetlegességgel teszi, hogy csak a kissé fejlett izlés is fut tőle. Milyen jó volna azt ilyenkor helyes irányba terelni! Hiszen a szépészeti érzék nemcsak hogy nem ellenkezik az erkölcsivel, de a kettő szorosan összefügg egymással, támogatja egymást. A szép iránt lelkesülő tiszta érzékű finom ember az erkölcsi romlottságtól is undorral fordul el. Arra, hogy néhol szebb lakosság van, mint más helyt, arra sok egyéb körülmény mellett a hely templomának is jelentékeny befolyása van; ha a hordozós állapotban levő asszony szép képeket lát, szebb gyermeket szül. A fentebbiek eléggé mutatják, hogy mennyire megrovandó az, ha néhol még ki sem seprük és le sem porolják a templomot. Pedig a templom kinézéséből a vallásos érzésre biztosan lehet következtetni.

Ne nehezítsen a T. Szerkesztőség, hogy ilyen sok mindenféléről, s tán egy kissé hosszadalmasan is bőstörkődöm; én ezek mindenikének tudok több-kissebb fontosságot tulajdonítani; mert czélom az nekem s talán megérhetem, hogy lehetőleg korrektül menjen minden. Tréfás hangot akarék tartani levelem egész folyamán, de a tárgy komolysága kiragadott hangulatomból s már nem segíthetek rajta, mert kifogytam az időből. Még csak éppen annyi időm és hely van, hogy röviden ide írhatom szives üdvözlőmet a T. Szerkesztőségnek.

Az öreg.

— **Glossák a kritikai levelekhez!** Nagy a harag az ev. ref. nemes és szent felekezetben. — „bp.“ — a ki a hivatalos Közlönyben is szokott írni (már t. i. a — bp. — jegy gazdája,) most az ev. ref.-ek félhivatalos közlönyében, a Kolozsvár 70 számában hivatlanok a Magyar Allam ellen. Dühös ez a derék úr szörnyen. Gör-

gény táján több kálvinista székely görög katolikussá lett. A M. Allam bátor volt ezt az illetők lelki javára való hitvatkozással jelenteni. És ezért lett dühös — bp.! — Krokodil könyeket sir, hogy ime, a M. Allamnak, nagy „felekezetiségben“ nincs érzéke az iránt, hogy ezek a jó székelyek, most már el fognak végleg oláhosodni! És e szomorú körülménynyel szemben, — bp. — szerint, az hogy katolikusokká lettek, annyit ér, mint veszett fejszének a nyele! és az olvasó közönség, ez a jámbor nyáj, ezt mind elhiszi és hazafiúi bánatában, bőjti kulturbálakon bort iszik! Am t. — bp. — úr, szép az a kálomista észjárás, csak ne sántítana mindig a roszban! Nem kell félrevezetni az emberek itéletét! — Mert azt ugyan mi is jobban szerettük volna, ha az illető atyafiak, magyar létükre a római szertartásra tértek volna, minthogy a jelen viszonyok közt szinte bizonyos, hogy elfognak oláhosodni. Azonban nem ez a punctum saliens! A kálomista ravaszkodás itt megint abban sántikál, hogy azt, a miben ő a bűnös, valami úton-módon mások nyakába varrja. Lár-mázik, s feszegeti a M. Allam hazafiságát, nehogy eszébe jusson valakinek azt kérdeni, hogy ki a ludas abban, hogy azok a volt kálvinista magyarok oláh ritu-ra tértek? Ez volna a tendencia; ezenkívül azonban az ékeztollú — bp. — olvasó közönségénél meglehetősen nagy lelki szegénységre épít! Mert józan észszel bíró ember előtt nyílvánvaló, hogy az illetőknek éppen az oláh ritusra való áttérése, máris bizonyos foku eloláhosodást tételez fel. S ebben ki lehetne bűnös? Nem más, mint az, a ki őket lelkileg elhanyagolta eddig, a ki tehát engedte a viszonyokat eddig fejlődni! S ki ez? Az ő eddigi szellemi dajkájuk, az ev. ref. nemes és szent eklésia, az a hírhedt „magyar vallás.“ S teszi vala ezt nem a mult századok homályában (illetőleg akkor is tette biz ő, a hogy tavaly megírtam, csak hogy égre-földre esküdözve tagadja,) hanem most a 19. században, a Szászok uralkodásának verőfényes és nagy pipájú dicső napjaiban, az eklésia aranyos kilátásainak szapora valóulása idejében, az Em-ae idejében, tehát a kálvinista üdvösség napjaiban! — Igy van ám ez a dolog t. — bp! — S azért igazam van nekem, a ki mondtam és mondom mindig, hogy az ev. ref. rendszer nem vallás, nem társadalomalkotó és fentartó erő, hanem bomlasztó kovász. Nem épít, de ront; s a mit „átvett“ is, azt is veszni engedi. Ime a példa, ime állításaim igazságának szomorú elégtétele. El is fog jönni az idő, midőn a magyar társadalom minden rétegébe el fog hatni, az ev. ref. nemes és szent eklésia kulturái hasznavehetlenségéről való öntudat. Addig csak ámitson a tévhit, mi ott leszünk mindenhol, a hol a haza érdekében munkálni kell. S bizonyos, hogy minket illet meg az a hivatás is, hogy rekonstruáljuk majdan mindazt, a mit a protestantizmus, ez a szomorúan végzetserű megtévedése az elmének, a magyar nemzet szellemi és anyagi érdekeiben lerombolt.

Ezek így lévén, világos, hogy nem érdemes — bp. — azon állításaira reflektálni, melyeket az „örök üdvösség“ kérdésében tett. — Mert ha már itt e földön a mi munkánkra vár a jövő, úgy lesz szives — bp. — úr koncedálni, hogy a munka jutalmára is tarthatunk egy kis igényt. Aztán hiába is áztatja magát többi prot. társaival együtt

— bp. — ebben a kérdésben! Mert az egész vitát eldönti elvileg az a gyakorlati igazság, — hogy az Uristen katolikus! Dixi!

Irodalom.

Megjelent: „**A kath. hitterjesztés lapjai.**“ Képes havi közlöny. VIII. évf. 4. füzet. Szerkeszti Nogely István. képezdei igazgató-tanár Nagyváradon. — Ára egész évre 3 frt.

„**Isten Igéje**“ szent beszédekben. XIV. évf. 4. füzet. Szerkeszti Jagicza Lajos ravazdi lelkész. Kiadja Buzárovits G. Esztergomban. — Ára egész évre (12 füzet) 2 frt.

„**Jó pástor**“ Egyházszoneklati folyóirat. IX. évf. 4. füzet. Szerkeszti és kiadja Hajossy Gy. Krikszánt Budapesten. Megrendelhető Pozsony-Nagyabonyban per Duna-szerdahely. Ára [?]

„**Armenia**“ Magyar-örmény haviszemle. III. évf. 4-ik füzet. Szerkeszti és kiadja S-vongott Kristóf Szamosújvárt. — Ára egész évre 4 frt, félévre 2 frt.

Dr. Walter Gyula megrendelési felhívást bocsátott ki ily című művére: „**Üdvözlég Mária.**“ — Az imakönyv fényes kiállításban és igen díszes kötésben ápril közepén fog megjelenni. Ára egyszerűbb vászonkötésben 70 kr, gaudg aranyozással 1 frt 20 kr, bőrkötésben 2 frt. — Megrendelhető szerzőnél vagy Buzárovits G. könyvkereskedőnél Esztergomban. — Fényes kiállítása s gazdag tartalmánál fogva első-áldozási, bérnállási, vagy iskolai ajándéknál igen alkalmas.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **AZ „ERD. RÓM. KATH. IRODALMI TÁRSULAT** II-ik szakosztálya f. hó 7-én d. e. 12 óra-kor gyűlést tart a „Közművelődés“ szerkesztőségében, melyre a tagokat és érdeklődőket meghívja az elnök.

— **Felhívás az erdélyi kath. tanítóegyletekhez!** Ismeretes, hogy a nagyméltóságú közoktatásügyi miniszter ur az elemi iskolák tankönyveinek elbírálása végett bizottságot küldött ki, melynek czélja a tankönyvözönből kiszemelni azokat, melyek általános becsesl birnak. Erdély sajátos ethnográfiai constellatioja e tekintetben még különös figyelmet is igényel, a mennyiben különféle nemzetiségű népek közt a kath. vallás és hazafiság szellemét is plántálni, fentartani kell. A tankönyv bírálat csak az iskola nemeire volt figyelemmel, de nem terjed ki egyszersmind a szerző vallási érzületét ismertető megjegyzésekre s ezen okból biztosan nem tudhatjuk, melyik kath. szellemű tankönyv. Az igaz hogy a mi útmutatónk: a sz. István Társulat; azonban mint fájdalmasan tapasztaljuk, még katekizmusai sem felelnek meg a paedagogiai követelményeknek; a többi tankönyvek is csak ugy hemzsegnek a hibáktól; hiszszük ugyan, hogy a revisió sok jót fog eszközölni; de minthogy már jóvő iskolai évben használatba kell venni a miniszterileg jóváhagyott tankönyveket, tisztelettel felkérem a kath. tanítóegyleteket, sziveskedjenek gyűléseiken megbeszélés tárgyává tenni azon tételt: hogy a miniszter-

releg engedélyezett elemi tankönyvek közül szemeltessek ki a kath. tankönyv-irodalom s ezekből választassék ki szakok, iskolanemek és a vidékek igényeinek leginkább megfelelő s a Szent-István-Társulatával beszerezhető kath. könyvgyűjtemény. Az egyöntetűséget ugyan nem kívánhatjuk, hisz ez tankönyv irodalom megbénítására vezetne, nem kívánhatjuk, azon okból sem, mert Erdélyben vannak tiszta magyar, vannak vegyes és vannak egészen nem magyar ajku kath. községek, s a tankönyvek használata is e szerint minősítendő; de a katholicitást mindeütt tankönyveinkben is fentartani, ez létkérdés. A tankönyvek ily irányu bírálatával még az év július végéig tisztában kell lennünk. Azért sürgősen fölkérem a tisztelt tanítóegyleteket, hogy ez iránti nézeteiket e lap hasábjain közölni sziveskedjenek. Erzsébetváros, 1889. márczius 30. Avedik Lukács, isk. igazg. tó plébános.

— **Karácsony János**, udvarhelyszentléleki nyugalmazott plébános életének 78-ik, papságának 52 ik évében az Urban csendesen elnyugodott. Az örök világosság fényeskedjék neki!

— **Nyilvános számadás.** Gyergyó Ditró nagyközség polgársága a f. évben is megünnepelte az 1848. évi márcziusi napok emlékét, mely alkalomból a szokásos belépti díjon kívül fölül fizettek: ft. Puskás Alajos gyergyó-tekerőpatoki plébános, ft. Takó János, ditrói plb. Az ünnepély 12 frt és 46 kr. tiszta jövedelmet hajtott, mit ezenel megbízás folytán köztudomásra hozok. Az ünnepélyen, mint működő tagok részt vettek. Demeter Irene (megnyitó beszéddel), Bajkó Gyuláné urnő és Szatmári István úr 1-1 szavalattal; Urancsis Gyula tanár ur felolvasással; Az ünnepélyt rendező bizottság nevében ugy a szereplők, mint szívélyes föllülfizetők fogadják legnagyobb köszönetünk nyilvánítását. Józsa S.

— **Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat pénztárába fizettek:** Rác István, elf. 1889-re 1 frt. Bándi Vazul, rtg. 1889-re 2 frt. Ambrus Ferencz, elf. 1888-ra 4 frt. Fülei Sz. Lajos, rtg. 1887-re 2 frt. 1888-ra 2 frt. Elekes Lőrincz, elf. 1888-ra 4 frt. Ferenczy Károly, rtg. 1889-re 2 frt. Köteles munkálat megváltási díja gyanánt 3 frt. Pucher Anaklét, rtg. 1889-re 2 frt. Pál Antal, rtg. 1889-re 2 frt. Földes József, elf. 1888-ra 2 frt, 1889-re 2 frt. Pál Gergely, rtg. 1888-ra — frt. Szőke Endre, ptg. 1888-ra 4 frt. Holló Kázmér, rtg. 1889-re 2 frt. Baka János, rtg. 1889-re 2 frt. Riskó László, elf. 1889-re 2 frt. Szőcs János, elf. 1889-re 2 frt. Lázár Antal, elf. 1889-re 2 frt. Barra Péter, ptg. 1889-re 2 frt 50 kr. Szabó István, ptg. 1889-re 2 frt 50 kr. Miklós Albert, elf. 1889-re 2 frt. Péterffy József, elf. 1889-re 2 frt. Paál Gyula, rtg. 1889-re 2 frt. Kiss Gusztáv, elf. 1889-re 2 frt. Murányi Árpád, elf. 1889-re 1 frt. Bálint Gergely, elf. 1889-re 2 frt. Opra Lajos, rtg. 1888-ra 2 frt. Simon József, rtg. 1888-ra 2 frt. Lőrincz Ferencz, rtg. 1888-ra 2 frt. Papp Gyula, elf. 1889-re 2 frt. Bálint Ignác, elf. 1889-re 2 frt. Urbai esp. kerületi tanítóegylet, elf. 1889-re 4 frt. (Folyt. követ.)

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TODOR JÓZSEF. Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PAL ANTAL, PAL ISTVAN, STRAUBERT ÖDÖN.

Nyomatott Papp és Ferdinándnál a püsp. lyc. nyomdában, Gyulafehérvárt.